

ΟΥ

+ Εξάνδρου Καβάλας Πολύκαρπος

Ο μητροπολίτης Ξάνθης καί Καβάλας Πολύκαρπος (Έλαιογραφία φυλασσόμενη στό μητροπολιτικό μέγαρο Ξάνθης) καί ή ύπογραφή του.

ΜΕ

ευκαιρία της ανακομιδής των λειψάνων Του, το Σάββατο 9 και την Κυριακή 10 Νοεμβρίου 2013.

Πολύκαρπος Σ. Ψωμιάδης Ο Πόντιος ιεράρχης της Μητρόπολης Ξάνθης και Περιθεωρίου (1922-1935)

Στις 23 Ιουλίου 1939 απεβίωσε ο από τα Κοτύωρα του Πόντου, «κάκεϊθεν εις Κοτύωρα πόλιν παρεγενήθησαν Έλληνίδα, Σινωπέων ἄποικον», καταγόμενος Μητροπολίτης, πρώην Ξάνθης, Πολύκαρπος.

Η νεκρώσιμη ακολουθία ψάλθηκε στον Μητροπολιτικό ναό, όπου χοροστάτησε ο μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος. Τον επικήδειος εξεφώνησε ο Επίσκοπος Βρεσθένης, που μ' εμπνευσμένη προσλαλιά εξύμνησε τις αρετές και την εθνική δράση του σεπτού ιεράρχη. Την εκφορά παρακολούθησε και πλήθος πολύ κυρίως Ποντίων και ιδιαιτέρως Κοτυωρίτες Αθηνών-Πειραιώς και περιχώρων, που συνόδευσαν την σεπτή σορόν του έως το νεκροταφείο της Νέας Σμύρνης.

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΑΓΜΑΤΟΣ

ΞΑΝΘΗ 11.— Χθές Τρίτην και περί ώραν 10ην π. μ. άστραπιαίως διεδόθη άνά την πόλιν μας ότι έφθασεν εις τον σταθμόν μας τό ηρωϊκόν Τάγμα της 7ης Μεραρχίας έπιστρέφον εκ της έστρατείας την όποιαν επέχειρησε διά νά διδάξη εις τον άτακτούντα Βούλγαρον τάς άς έχει ύποχρεώσεις προς τά γείτονά του κράτη, αλλά και νά υπενθυμίση εις αυτόν τό τελεσφόρον των ρητών: «Παιδεύετε τούς άτάκτους ίνα μη υπεραίρωνται». Ένα έρχεται και ήτο άρχικόν νά άναστατώση την πόλιν, Τά καταστήματα ός εκ συνθήματος εκλείσθησαν και τό πλήθος κατηυθύνετο προς τον σταθμόν. Γυναίκες, άνδρες, γέροντες, και παιδιά, αυτοκίνητα και άμάξια έπλημμύρησαν την λεωφόρον σταθμοῦ και άτελεύτητα ζήτω έδόνουν την άτμοσφαιραν. Έν τῷ μέσῳ της λεωφόρου συνητήθησαν στρατός και πλήθος όπου έγένετο και ή δεξίωσις. Η στιμή ήτο συγκινητικώτατη. Οί άποτελούντες την πρωτοπορείαν ο άγαπητός μας μέραρχος κ. Γαρθίας με τό στρατιωτικώτατον παράστημά του, ο σεβαστός Μητροπολίτης μας κ. Πολύκαρπος με τό βυζαντινόν επιβάλλον του, ο προσφιλης δήμαρχός μας κ. Χασοριζόγλου με τό γελαστόν πρόσωπόν του όστις προσέφερε και άνθοδέσμην εις τον διοικητήν του τάγματος, προσφωνήσας και τά ήλιοκαμμένα παλληκάρια μας και τό πλήθος έξέσπασεν εις ζητωκραυγάς. Είτα όμίλησαν οί Εὐλ.

Δημοσίευμα της 20 Μαΐου 1925,
Πολύκαρπος

Ο αείμνηστος Μητροπολίτης Πολύκαρπος γεννήθηκε στα Κοτύωρα (Ορδού) του Πόντου το 1864 και βαπτίσθηκε με το όνομα Περικλής. Φοίτησε αρχικά στην Ψωμιάδειο Σχολή των Κοτυώρων, που ήτανε την εποχή εκείνη σχολαρχείο. Μπήκε στην Θεολογική σχολή της Χάλκης, κι' όταν απεφοίτησε, χειροτονήθηκε με τα' όνομα Πολύκαρπος. Από εδώ και πέρα αρχίζει η σταδιοδρομία του στη διακονία της Εκκλησίας και του Έθνους. Διορίσθηκε προϊστάμενος του ναού «Άγιος Ιωάννης της Κων/πόλεως. Χρηματίζει έπειτα Πρωτοσύγκελος του Μητροπολίτη Ηρακλείας, του κατόπιν Οικουμενικού Πατριάρχη Γερμανού, και τον ακολουθεί στη Χαλκηδόνα, όπου είχε μετατεθεί. Αργότερα ο αείμνηστος Πατριάρχης Κωνσταντίνος ο Ε' τον διορίζει προϊστάμενο του ναού του Χριστού στον Γαλατά και σύμφωνα με απόφαση της Ιεράς Συνόδου, τον αποστέλλει σαν Πατριαρχικό Έξαρχο στον Πόντο για να συμβιβάσει διαφορές και διχσοστασίες που είχαν δημιουργηθεί ανάμεσα στις Μονές του Πόντου και στον Μητροπολίτη της περιοχής. Ύστερα από δεξιό χειρισμό κι' επιτυχημένη διεκπεραίωση της λεπτής

αυτής αποστολής, χειροτονήθηκε Μητροπολίτης της επαρχίας Κολωνίας και Νικοπόλεως του Πόντου κατά το έτος 1899.

Αφοσιώνεται με ζήλο κ' ενθουσιασμό στο νέο του υψηλό λειτούργημα και χάρη και στις γνωριμίες του με τον μακαρίτη Αριστείδη Γεωργαντζόγλου Πασάν, βοηθό του Βαλή Σεβάστειας και τον φιλέλληνα Βαλή της Τραπεζούντας Καντρή -μπεη, κατορθώνει να προστατέψει αποτελεσματικά και να ανακουφίσει από τις δοκιμασίες του το δεινώς χειμαζόμενο έως τότε ποίμνιο του. Επιδίδεται με δραστηριότητα σε μια ριζική αναδιοργάνωση των Ελληνικών σχολείων της επαρχίας του και κατορθώνει σε μια δεκαετία να δημιουργήσει μια σοβαρή εκπαιδευτική αναγέννηση, άγνωστη έως τότε στα απομακρυσμένα εκείνα μεσόγεια διαμερίσματα

Και για να εξασφαλίσει τη συνέχεια στο δημιουργικό του αυτό έργο, φροντίζει και στέλνει ικανόν αριθμό νέων μαθητών της Επαρχίας του σε ανώτερα εκπαιδευτήρια, σαν το Φροντιστήριο της Τραπεζούντας, το Ιεροδιδασκαλείο της Σάμου και της Πάτμου, τη Θεολογική Σχολή της Χάλκης κλπ., για να χρησιμοποιηθούν αργότερα σα δάσκαλοι και ηγετικά στελέχη ανάμεσα στον Ελληνισμό της περιοχής.

Στα 1911 μετατίθεται στην Μητρόπολη Νεοκαισάρειας κ' εγκαθίσταται πανηγυρικά στην έδρα του, στα Κοτύωρα. Δωρίζει στην κοινότητα των Κοτυώρων το «Πολυκάρπειον Παρθεναγωγείο» και το οργανώνει σε πλήρες και πρότυπο εξατάξιο Παρθεναγωγείο, με επί πλέον μια τάξη νηπιαγωγείου. Στη αρκετά προοδευμένη ήδη κοινότητα των Κοτυώρων δίνει καινούργια ζωή, καταστρώνει ευρύ πρόγραμμα αναδημιουργικό. Η φιλοδοξία του να εργασθεί και να κάμει και άλλες δωρεές στην γενέτειρα του είναι μεγάλη. Με τον ίδιο ζήλο και με βάση το πρόγραμμα και τον Κανονισμό της Κοινότητας επιδίδεται στην αναδιοργάνωση και άλλων κοινοτήτων της εκτεταμένης νέας Επαρχίας του. Μα η μεσολάβηση του Ευρωπαϊκού πολέμου και η έκρυθμη κατάσταση έως το 1922 εμπόδισαν τη συστηματική εφαρμογή των αποτελεσμάτων του αναδημιουργικού αυτού προγράμματος σ' όλη του την έκταση.

Με την ανταλλαγή των πληθυσμών, μέσα σε εκείνο τον χαλασμό της Μικρασιατικής και Θρακικής καταστροφής, εκλέγεται στις 13 Οκτωβρίου 1922, ως Μητροπολίτης Ξάνθης και Περιθεωρίου αντικαθιστώντας τον «προς Κύριον εκδημήσαντα» Μητροπολίτη Άνθιμο. Φτάνει στην Καβάλα στις 31 Οκτωβρίου 1922 και αμέσως ανεβαίνει στην Ξάνθη «διότι τα προβλήματα από την διάλυση του Ελληνικού στρατού της Μ.Ασίας και Θράκης αλλά και από την άφιξη των αλληπαλλήλων κυμάτων των προσφύγων από τις πατρίδες της ανατολής ήταν πάρα πολλά και δυσεπίλυτα».

Μητροπόλεις Πόντου

Κύριο πρόβλημα του υπήρξε η μέριμνα για τη εγκατάσταση όλων των χιλιάδων προσφύγων που σε ατέλειωτες ουρές η караβάνια έρχονταν από τις αλησμόνητες πατρίδες της Ανατολής. Πρόσφυγας και ο ίδιος αντιλαμβάνεται καλύτερα από τον καθένα « το δράμα των προσφύγων που αναζητούν καταφύγιο για να κουρνιαίσουν αρχικά και στην συνέχεια τόπο για να εγκατασταθούν και να ξαναρχίσουν τη ζωή τους». Γράφει σε ένα εξαιρετικό βιβλίο, που εξέδωσε η Μητρόπολη μας, ο Δρ. Θ. Πέτρος Γεωργαντζής «Γίνεται ο αγλαόκαρπος και πολύκαρπος ιεράρχης που δίδετε ακόμα και την ψυχή του για τους πρόσφυγες χριστιανούς του. Γίνεται τα

πάντα τοις πάσι. Η επισύσταση του, η καθημερινή μέριμνα υπέρ παντός του πληρώματος της μητροπόλεως του».

Φροντίζει για τα ορφανά παιδιά του πολέμου και της προσφυγιάς και μεριμνά για την εγκατάσταση των παιδιών του ορφανοτροφείου Αδριανουπόλεως που καταφθάνουν στην Ξάνθη πείθοντας την Δημογεροντία της πόλεως να διαθέσει όλες τις Ιερές Μονές για την περίθαλψη και συντήρηση τους. Έτσι φροντίζει την ίδρυση δύο ορφανοτροφείων, στην Μονή Ταξιαρχών και στην οδό Χρύσας (μετέπειτα Βενιζέλου).

Φροντίζει για την στέγαση των στρατιωτών και αξιωματικών που έπρεπε να μείνουν στην Ξάνθη για δημιουργία γραμμής άμυνας και μετατρέπει το γυμνάσιο, αλλά και άλλα σχολεία, σε νοσοκομεία για την περίθαλψη τους.

Το 1935, τότε που τα πολιτικά πάθη οδήγησαν την χώρα μας σε ένα ολέθριο διχασμό, ο Πολύκαρπος κατηγορείται για συμμετοχή στο κίνημα της 1ης Μαρτίου συλλαμβάνεται και τίθεται σε αυστηρό κατ οίκον περιορισμό, ανατίθεται δε στον τότε Μητροπολίτη Μαρωνείας Άνθιμο η διενέργεια ανακρίσεων. Ο σεμνός ιεράρχης αντιλαμβάνεται ότι το πόρισμα θα είναι ιδιαίτερα επιβαρυντικό, για λόγους πολιτικούς κυρίως, και για τον λόγο αυτό υποβάλει την παραίτηση του στα μέσα Ιουλίου 1935. Παραίτηση η οποία δεν γίνεται αποδεκτή και η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος τον απαλλάσσει, με οριακή πλειοψηφία, των κατηγοριών κηρύσσοντας τον αθώο στις 10 Αυγούστου. Παρά τη ν αθώωση του ο Πολύκαρπος, πικραμένος από τη συμπεριφορά κάποιων ιεραρχών αλλά και πολιτικών στην Ξάνθη, στις 17 Αυγούστου υποβάλει την παραίτηση και αποσύρεται οριστικά στη Ν. Σμύρνη Αττικής.

Σε άρθρο του με θέμα «Η συμβολή του Ορθόδοξου κλήρου στην διάσωση του Ποντιακού Ελληνισμού» ο θεολόγος, εκκλησιαστικός ιστορικός και νομικός Ιωάννης Ελ. Σιδηράς, γράφει: «Στην Ιερά Μητρόπολη Νεοκαισαρείας από το 1911 μητροπολίτης είχε εκλεγεί ο Πολύκαρπος Ψωμιάδης, ο οποίος από τις πρώτης στιγμής ενδιαφέρθηκε για την προστασία του ποιμνίου του από τις κάθε είδους Τουρκικές καταπιέσεις. Η αντιμετώπιση των Τουρκικών αυθαιρεσιών ήταν στο στόχαστρό του και γι' αυτό ήταν έντονα και σκληρά τα υπομνήματα που απέστειλε στο Οικουμενικό Πατριαρχείο καταγγέλλοντας κάθε τουρκική παράβαση, με αποτέλεσμα να διωχθεί, φτάνοντας στο πιο ακραίο σημείο, να καταδικασθεί ερήμην σε θάνατο από τα περιβόητα τουρκικά δικαστήρια της Ανεξαρτησίας στην Αμάσεια, τον Σεπτέμβριο του 1921.

Όσο μετριοπαθής και αν ήταν ως χαρακτήρας, δεν μπορούσε παρά να είναι επικριτικός προς τους Τούρκους για τα ανομολόγητα έργα τους. Εντούτοις,

ερχόμενος ο μητροπολίτης Πολύκαρπος σ' επικοινωνία με τις Τουρκικές αρχές, κατόρθωνε να τους εμπνεύσει τον σεβασμό προς το πρόσωπό του, επειδή ακριβώς η όλη του πολιτεία διεπνέετο από ένα γενικό πνεύμα σωφροσύνης αλλά και γενναίας δράσεως. Έτσι, δεν είναι ολίγες οι περιπτώσεις που κατόρθωνε να επανορθώσει κατάφωρες αδικίες από τους Τούρκους σε βάρος του Ελληνικού πληθυσμού».

Είναι επίσης σημαντικό να σημειωθεί ότι η νέα πορεία της Παναγίας Σουμελά στην Ελλάδα, στο όρος Βέρμιο στις Καστανιές, ξεκίνησε στις 29 Μαΐου 1930 στην Ιερά Μονή του μεγάλου Σπηλαίου, στα Καλάβρυτα Αχαΐας.

Εκεί ο μακαριστός Μητροπολίτης Ξάνθης Πολύκαρπος Ψωμιάδης, που βρέθηκε ως επισκέπτης και προσκυνητής, εισηγήθηκε στον υψηλό καλεσμένο της Μονής, τον τότε Πρωθυπουργό της Ελλάδας Ελευθέριο Βενιζέλο, την μεταφορά της εικόνας της Παναγίας, από τον Πόντο στην Ελλάδα. Συγκινημένος ο Βενιζέλος υποσχέθηκε πως θα εξαντλήσει όλα τα μέσα για να ικανοποιήσει την επιθυμία του, που ήταν και επιθυμία του λαού των Ποντίων.

Πράγματι το 1930 και σε επίσκεψη του τότε Πρωθυπουργού της Τουρκίας Ισμέτ Ινονού, στα πλαίσια προώθησης της ελληνοτουρκικής φιλίας, ο ποντιακής καταγωγής Λεωνίδα Ιασωνίδης, υπουργός Κοινωνικής Πρόνοιας, ζήτησε, σε άπταιστα τουρκικά, την άδεια να πάει αντιπροσωπεία στον Πόντο για να παραλάβει τα σύμβολα της Ορθοδοξίας και του Ελληνισμού. Λέγεται ότι ο Τούρκος Πρωθυπουργός ενθουσιάστηκε όταν άκουσε τον Έλληνα Υπουργό να μιλά μαζί του σε άφογη τουρκική γλώσσα και γι αυτό του έδωσε την σχετική άδεια.

Αρκετά αξιομνημόνευτο είναι και το συγγραφικό έργο του καθώς και άρθρα, μελέτες και ομιλίες. Υπήρξε δωρητής του ιστορικού και λαογραφικού περιοδικού «Αρχεῖον του Πόντου» που εκδίδετο από την Επιτροπή Ποντιακών Μελετών. Άφησε, μεταξύ των άλλων, μέρος της περιουσίας του στο Δημοτικό Νοσοκομείο Ξάνθης.

Η πολύπλευρη εκκλησιαστική και εθνική δράση του αοιδίμου ιεράρχη τον κατατάσσει δικαιωματικά ανάμεσα στις εκλεκτές μορφές που διαδραμάτισαν σπουδαίο ρόλο στις δύσκολες και χαλεπές περιστάσεις της εποχής εκείνης.

Ας είναι αγέραστη η μνήμη του κι ελαφρύ το χώμα της Ξάνθης, της γης που αγάπησε και πόνησε, που θα τα σκεπάσει σε λίγο.

Βοηθήματα: Περιοδικό «Ποντιακά Φύλλα» και το βιβλίο «Συμβολή στην Εκκλησιαστική Ιστορία» του Δρ. Θ Πέτρου Γεωργαντζή.

Ρωμανίδης Ν. Θεόδωρος

Σύλλογος Ποντίων Ν. Ξάνθης

Πηγή: xanthitimes.gr